

literarnozgodovinskega ali kronološkega kriterija je opazen še literarnoteoretičen kriterij. V antologiji prevladujejo pripovedna besedila, in sicer ljudske (J. in W. Grimm; slovenske ljudske) in avtorske pravljice ter kratke sodobne pravljice; ljudske (Sonce jaše) in avtorske pesmi (K. Kovič, M. Košuta, T. Pavček, N. Grafenauer idr.); kratka realistična proza (V. Brest, B. Jurca, M. Cerkovnik, K. Brenk, J. Ribičič, idr.), dramatizacije (rezijanska ljudska *Bedin in Bedina*, *Kuhana sekira*, *Prebrisana Lenčka*, idr.) ipd. Zastopana je tudi literarna vrsta ugank (O. Župančič, J. Šmit, M. Voglar). Motivno-tematsko so književna besedila vezana na doživljajski in domišljjski svet otrok; otrok je običajno glavna književna oseba. Poleg otrok pogosto nastopajo poosebljene živali (kužki, miši, muce in medvedki), poosebljene igrače (punčke), poosebljeni predmeti iz narave (hruška, pomlad, snežaki), poosebljeni nebesni predmeti (sonce, zvezde) in izmišljena bitja (krojaček Hlaček, pošast Mici, škrateljčki idr.).

Pomembne prelomnice pri reviji *Ciciban* so zagotovo 1996/97, ko revija dobi prilogo *Za starše*, in letnica 1998, ko je ustanovljena revija *Cicido* za predšolske otroke od 2.–6. leta. *Ciciban* je bil letos ob šestdesetletnici izhajanja odlikovan z Zlatim redom za zasluge za uspešno delo pri vzgoji in izobraževanju otrok – torej vizionarski cilj iz leta 1945 je uresničen in dokazuje, da lahko najboljše stvari nastanejo tudi v najslabših okoliščinah. Revija za šolske otroke v prvem triletju *Ciciban* se je v dolgem šestdesetletnem razvoju posodabljala, zrcalila družbeni čas, prikazovala idealizirane podobe otrok in družine, realistične podobe in tudi, čeprav manj, problemsko podobo. Nekajkrat, posebej v prilogah za starše, je preizkušala strpnost slovenske družbe z uvajanjem t. i. problemskih tem: nasilje nad otroki, posvojeni otroci, ločene družine, rojstvo otroka, prevodi, ki so razburkali slovensko javnosti. V slovenski

družbi obstaja nazadnjaško prepričanje, da je otroštvo potrebno idealizirati, prikazovati boljše in lepše, kot je v resnici. V bistvu gre za nostalgичno pojmovanje odraslih, ki imajo skonstruirano podobo otroka in otroštva, ki je daleč od realne. *Ciciban* objavlja tudi problemsko tematiko in je preko slovenske mladinske književnosti odličen seizmograf družbe za čas od leta 1945, ko so se spreminjale družbene ureditve, uredniški koncepti in 'papirnati tigri'. Generacije in generacije otrok so zrastle ob *Cicibanu*, ki je več kot literarna revija, zato lahko rečejo: »Brem *Ciciban*, torej sem!«

Milena Mileva Blažič

KNJIŽNA KULTURA 2005

Maja Breznik, Silva Novljan, Janez Jug, Aldo Milohnič, *Knjižna kultura 2005*. Knjige o knjigah. Knjižna zbirka Premiera 49. Ljubljana: Umco.

Rezultati raziskave *Bralne kulture v novih razmerah založniške produkcije*, ki jo je opravila raziskovalna skupina Mirovnega inštituta: Maja Breznik, Silva Novljan, Janez Jug in Aldo Milohnič, predstavljajo stanje na področju bralne kulture na slovenskem in s kritiko odpirajo pomembna vprašanja prihodnjega mesta in vloge slovenske knjige pri nas. Gradivo za raziskavo so zbrali v letih 2001 do 2003 v okviru ciljnoraziskovalnega programa »Konkurenčnost Slovenije 2001–2006« in ga strnili v dve daljši študiji o vlogi založništva in o delovanju knjižnic, ki sta skupaj objavljeni v leta 2005 natisnjenem delu *Knjižna kultura*. Zanimivo poročilo o raznih dejavnikih, ki vplivajo na knjižne objave in na branje na Slovenskem, prihaja k nam v času, ko v številnih literarnih sistemih in na univerzitetnih oddelkih za književnost v razvitem svetu

iščejo odgovore, zakaj upada zanimanje za leposlovno branje in se vztrajno manjša, če ne že kar izgublja, družbena veljava književnosti. Slednje še zlasti boli in močno skrbi predvsem poklicne strokovnjake za književnost, ki jim o pomenu branja kakovostne književnosti ne uspe več prepričati izgubljenih bralcev, katere bolj zanimajo druge prostočasovne dejavnosti. Odgovore o neljubem položaju književnosti iščejo v številnih dejavnostih, od spremenjenih družbenih okoliščin, še zlasti vse večje prisotnosti in družbene moči množičnih sredstev obveščanja in drugih elektronskih medijev, ki so hkrati prevzeli nekatere tradicionalne funkcije književnosti in zasedli čas za branje, do odtujevalnega književnega pouka, ki učence sili k nefunkcionalnemu razčlenjevanju umetnostnih besedil na načine, kot jih ne bodo nikoli potrebovali za prostočasovno branje leposlovja in jih tudi ne usposablja za vzpostavljanje pozitivnega odnosa do branja in književnosti. Najbolj zavzeti in samokritični profesorji pa si že prizadevajo tudi opredeliti možne nove funkcije književnosti v spremenjenih družbenih in tehnoloških okoliščinah, ki bi omogočile njeno ponovno družbeno uveljavitev in prispevek k vzpostavljanju pozitivnih družbenih vrednot (prim. Paulson: *Literary culture in a world transformed*, 2001).

Pri nas pa so se, skladno s temo raziskave, navedeni raziskovalci odločili preučevati delovanje in potencialni vpliv na novo vzpostavljene založniške dejavnosti na branje Slovencev na začetku tretjega tisočletja. Maja Breznik v svoji študiji o založništvu predstavlja obsežno in zanimivo gradivo o založniški politiki in posameznih izdajah založb, ki so ga zbrali na osnovi štiridesetih izpolnjenih vprašalnikov od sto devetih, ki so jih poslali vsem registriranim založniškim hišam! V svojem razmišljanju izhaja iz koncepta knjige kot temeljnega sredstva za dviganje splošne omike in znanja in

glede na to pomembnega potencialnega oblikovalca bralne kulture in znanja sleherne družbene/jezikovne skupnosti. Da bi odgovorili na vprašanja o udejanjanju tako zasnovane pozitivne vloge kakovostne knjige, so raziskovalci preučevali predvsem knjižne programe, ki nastajajo v sedanjih slovenskih založbah, in bralne kulture, kot jih gojijo člani in članice slovenskih splošnih knjižnic (16). Založništvo jih zato ni zanimalo z ekonomskega vidika, temveč z vidika bralnih kultur, npr. tržni deleži založb glede na število izdanih knjig in ne glede na denarni promet, programi pa glede na to, koliko prispevajo k bralni kulturi in znanju. Skladno s tem zanimanjem so zbrali podatke o naslednjih programih: o programu za otroke in mladino, programu leksikonov in atlasov ipd., programu šolskih učbenikov za razne ravni, programih poljudnih priročnikov, programu leposlovja in o programih specifičnih vsebinskih področij, kot so družboslovje, humanistika, religija itn.

Pomen in vpliv dosegljivih knjig in založniške politike na raven bralne kulture sta pogosti predmet preučevanja številnih tujih strokovnjakov, ki raziskujejo razmerja med knjižno produkcijo in bralno kulturo v jezikovnih skupnostih in kulturah, ki tem vprašanjem namenjajo bistveno več skrbi in raziskovalnih sredstev. Primerjalna obravnava razmer pri nas s tujimi rezultati in ugotovitvami avtorico pripelje do pomembnega opozorila, da bosta kakovost in narava prihodnje vloge naših intelektualnih in umetniških delavcev odvisna tudi od tega, kakšno bo naše založništvo: ali bo založništvo sposobno spodbujati prizadevanja na področju intelektualnega in umetnostnega razvoja ali pa bo s svojim izborom in objavami ta razvoj zaviralo. Še zlasti, ali si bodo veliki in majhni založniki prizadevali izpolniti tradicionalno vsestransko kulturno poslanstvo slovenske knjige ali pa bodo v novih kapitalističnih tržnih razmerah

sledili le svojim komercialnim interesom in se pri tem ne bodo spraševali o širših učinkih zgolj k dobičkom usmerjene založniške politike. Obsežno zbrano gradivo o skupno 3181 knjižnih naslovih iz založniške produkcije za leto 2000 nikakor ni tako obetavno, kot izgleda skupno število knjig v slovenščini, ki so jih v tem letu natisnili. Že na prvi pogled bode v oči podatek, da je kar 474 založb od skupno 752 v tem letu izdalo samo en naslov in le dve založbi več kot 61 naslovov!

Še bolj zaskrbljujočo sliko kaže izrazito monokulturna usmeritev posameznih večjih založb, pri katerih letna proizvodnja zajema pretežno preverjeno donosne programe, kot so otroški programi, učbeniki in poljudni priročniki, medtem ko so objave (strokovno) zahtevnejših in nekomercialnih, a za spodbujanje bralne kulture in znanja prebivalcev pomembnejših knjig v veliki meri prepuščene manjšim neprofitnim založbam. Majhne založbe tega dela ne opravljajo iz ekonomskih razlogov, marveč, tako domneva avtorica, iz kulturnih, intelektualnih, teoretskih in znanstvenih razlogov. To pomembno poslanstvo opravljajo s pomočjo državnih subvencij in, ob pomanjkanju sredstev za reklamo, subvencionirane knjige tudi slabše prodajajo. Leta 2000 je vsaj 42 % vseh naslovov s področja leposlovja, družboslovja in humanistike izšlo s pomočjo državne subvencije (str. 58). S prepričljivimi izračuni in grafičnimi prikazi podprta obravnava predstavljene založniške politike na Slovenskem poraja številna vprašanja. Ali je mogoče reči, da bralno kulturo na Slovenskem spodbuja strategija založbe, pri kateri je večina knjig namenjena branju s prisilo (učbeniki), vse druge pa gre uvrstiti v komercialno založništvo? Zakaj si založbe same ne prizadevajo k programski širitvi, s katero bi si krepile založniški monopol in javni ugled (str. 80)? Ne nazadnje izrazito komercialno usmerjena založniška politika s svojo ponudbo pomembno vpliva tudi

na knjižnične nabave in s tem na izposoje in branje v javnih knjižnicah, ki so tako omejene že pri možnostih nabave gradiv. Maja Breznik sklene svojo razčlenitev založniške politike na Slovenskem s pesimistično napovedjo, da se bodo ob taki založniški politiki tudi bralne kulture homogenizirale v eno samo komercialno bralno kulturo. Tako usmerjena knjižna ponudba pa hkrati pomeni, da bodo ob sedanjih založniških usmeritvah bralke in bralci izgubili individualno kulturno pravico, ki jim je doslej zagotavljala dostop do kulture, izobrazbe in uživanja znanstvenih dosežkov (str. 83).

Druga študija z naslovom Knjižničarstvo (str. 84) izpod peresa Silve Novljan pa obravnava vlogo splošnih knjižnic pri spodbujanju bralne kulture. Zanima jo predvsem bralna kultura kot način zadovoljevanja izobraževalnih, informacijskih in sprostitvenih potreb, ki jih omogoča in spodbuja splošna knjižnica. Pri tem izhaja iz prepričanja, da knjižnice ne strežejo le obstoječi bralni kulturi, ampak naj bi – skladno s svojimi cilji in kulturnim poslanstvom – to tudi razvijale. Zato pa nikakor ni vseeno, kakšne knjižne zbirke imajo in h katerim bralcem je usmerjen njihov izbor. Ob osnovni predpostavki, da je knjižna zbirka temelj delovanja sleherne knjižnice, pa se odpira vrsta vprašanj o ponudbi knjižnega trga in njeni ustreznosti za namene in cilje knjižnice, o izboru pri nabavi knjig za knjižnično zbirko in o ustreznosti izbranega v primerjavi s sprejetimi nalogami knjižnice pri spodbujanju in razvijanju bralne kulture, tako glede na možne spoznavne, estetske kot tudi etične funkcije branja. Iskanje odgovorov na ta zapletena vprašanja je terjalo preučevanje knjižnične ponudbe (glede na zajeti založniški program za leto 2000 je bilo smiselno preučevati ponudbo v letu 2001), knjižnične izposoje pri članih in tudi sodelovanja med knjižničarji in uporabniki knjižnic.

Kot javni zavodi morajo knjižnice delovati v korist posameznika in skupnosti. Zato je raziskava delovanja knjižnic izhajala iz predpostavke, da knjižnice morajo razvijati bralno kulturo in aktivno posegati v njeno razvijanje. Medtem ko bralno kulturo spodbujajo s knjižno zbirko na področjih informiranja, izobraževanja in sprostitev, je njihova uspešnost odvisna od razvitosti njihovih delovnih pogojev. Da bi prišla do zanesljivih odgovorov o delovanju knjižnic, Silva Novljan najprej predstavi in razčleni podatke o knjižničarjevem izboru knjig z letnico izida 2000, te obravnava glede na namen knjižnice, nato pa analizira še uporabnikov izbor oz. izposoji knjig glede na različne interese.

Mednarodne in domače raziskave kažejo na to, da je ključni dejavnik bralne pismenosti dosegljivost knjig. V deželah, kjer imajo učenci več knjig doma, v knjižnicah, knjigarnah in v šoli praviloma dosegajo višje bralne rezultate (str. 89)! Za uspešno delovanje morajo knjižnice imeti čim večjo zbirko raznovrstnih in kakovostnih gradiv, saj s tem povečajo možnost, da uporabniki dobijo zaželeno. Skladno s tem slovenski standardi opredeljujejo namen in vsebino zbirke takole: »Namenjena je informiranju in potrebam prebivalcev po izobraževanju, raziskovanju, kulturi in razvedrilu ter razvijanju pismenosti, zato: seznanja z dosežki človekovega preteklega in sedanjega delovanja in ustvarjanja ter podpira dialog med kulturami; ...« (str. 96) Pri udejanjanju teh standardov pa so knjižnice najprej omejene že s ponudbo komercialno usmerjene knjižne produkcije, nato pa še z razpoložljivimi sredstvi, ki zlasti pri manjših knjižnicah precej vplivajo na izbor gradiv. Pri dislociranih izposojališčih pa na ponudbo vpliva tudi preveč skopo odmerjen prostor, ki ne omogoča zadostne raznolikosti gradiv. Zadostnega prirasta knjižničnih gradiv po normativu 200 enot na 1000 prebivalcev

pa knjižnice ne morejo doseči tudi zato, ker Ministrstvo za kulturo priznava prenizko povprečno ceno izvoda. Ta cena ne podpira kakovostnega nakupa, saj je neknjižno gradivo, strokovno in referenčno informativno gradivo dražje od odobrene cene.

Iz bogatih podatkov, ki predstavlja jo prirast knjig po zvrsteh, po različnih knjižnicah in primerjalno po pokrajinah, pa tudi glede na prisotnost ali odsotnost obveznih izvodov je razvidno, da bralci v različnih pokrajinah nimajo enakega dostopa do vseh vrst knjižničnih gradiv, saj ponujenega izbora ne omejujejo samo razlike v izboru knjig za knjižne zbirke iz različnih založniških programov, marveč tudi prostorske okoliščine, npr. v raznih izposojevališčih. Avtorica je posebej kritična do knjižničnega izbora na področju leposlovja, ki se vse prepogosto omejuje na manj zahtevna besedila, ki sledijo okusu bralcev (in komercialni usmeritvi založb) in ne prispevajo k dviganju bralne kulture, ter do pomanjkljive pozornosti do nekaterih drugih zahtevnejših programov. V tej zvezi opozarja, da večje število naslovov v založniških programih ne vodi samodejno do večjega in bolj raznolikega prirasta naslovov v knjižnicah, ki bi zadovoljil tudi zahtevnejše bralce. Prenizek prirast števila izvodov tudi ne zagotavlja vsem uporabnikom pravice do seznanjanja z novostmi. Ker so v mreži knjižnic najbolj razširjena dela leposlovja in poljudni priročniki, avtorica ugotavlja, da z obstoječo vsebino prirasta gradiv knjižnice nagovarjajo predvsem uporabnike s splošnimi izobraževalnimi in sprostitevniimi potrebami. (str. 133)

Razdelek o uporabi obstoječih knjižničnih zbirk kaže podobne primanjkljaje pri številu prebivalcev, ki so včlanjeni v knjižnice, saj ostaja nižje od v standardih predvidenega deleža, in pri izposoji, ki jo že v samem izhodišču omejuje kakovost knjižničnih zbirk. Izposoji knjig za otroke, ki je na prvem mestu, nepo-

sredno sledita leposlovje s 26,99 % in priročniki s 12,60 %, medtem ko vsi drugi naslovi močno zaostajajo. Število izposojenih izvodov na bralca je bistveno večje pri naslovih s področja nezahtevnega leposlovja in razmeroma majhno pri naslovih, ki štejejo za zahtevnejše branje. Povprečni bralec tako ne bere pestrega izbora knjig, najbolj izposojano nezahtevno leposlovje pa kaže na to, da uporabniki dojemajo izposojno v knjižnici predvsem kot možnost za sprostitev in manj kot možnost za izobraževanje in osebni razvoj. Zato avtorica sklepa, da so knjižnice sicer dejavnik bralne kulture, pismenost pa vzdržujejo na pre nizki ravni, saj z dostopnostjo gradiva in storitev ne prispevajo dovolj k njenemu razvoju in k spreminjanju bralne kulture (str. 153). Vsaj pri individualnem svetovalnem delu, ko imajo možnost uporabnikovo zanimanje povezati z različnimi strokovnimi deli, bi knjižničarji morali uporabnikom pomagati, da razvijejo zanimanje npr. za objave na področju humanistike, pa tudi gradiva za zbirko bi morali izbirati bolj odgovorno glede na potrebe bralk in bralcev. Da bi se knjižnice razvijale in delovale v tej smeri, pa bi morali v družbi razviti za to potrebno vizijo o bralni kulturi!

Obema objavljenima študijama je Gregor Kocijan za popotnico napisal uvodno besedilo s povednim in povsem jasnim naslovom Tehnim raziskovalnim izsledkom na pot.

Obe študiji nam predstavita prepričljivo in zapleteno podobo slovenskega založništva in z njim tesno povezanega delovanja splošnih knjižnic v odločilnem trenutku razvoja slovenske knjige, bralne kulture in mednarodnega položaja tiskane besede. Obe študiji sta izjemno zanimivi za vsakogar, ki ga zanimajo družbene okoliščine, v katerih se porajajo slovenske knjige, vzgajajo bralci in nastaja bralna kultura. Ta podoba nam ne nudi samo vpogleda v predstavljene raz-

mere in probleme, marveč sproža še več provokativnih vprašanj, kot jih poskuša razrešiti. Ob predstavitvi in razčlenitvi založniške politike se nemočno sprašujemo o njeni širši vlogi, saj vemo, da so v vseh naprednejših oblikah kapitalizma uveljavljene založbe že davno razvile financiranje manj donosnih kakovostnih objav z dobički raznih uspešnic. Ob orisu delovanja knjižnic pa se ne zastavlja samo vprašanje, kako bi knjižničarji z individualnim delom bolj prispevali k dviganju bralne kulture in ob nezadostnih sredstvih izbirali dražje naslove, marveč tudi vprašanje, ali knjižnice lahko odpravijo primanjkljaje v bralni zmožnosti za leposlovje in druga besedila, ki jih povzroča k usvajanju točk usmerjeno učenje književnosti na pamet brez časa, ki bi bil potreben za razvoj vsestranske bralne zmožnosti. Povpraševanje in knjižni izbor bralcev sta praviloma rezultat predhodnih bralnih izkušenj, o katerih pa mednarodne eksperimentalne raziskave ugotavljajo, da so v šolskem okolju vse prepogosto predvsem negativne. In ne nazadnje imajo bralci pravico izbirati po svojem okusu in zmožnostih. Če knjižnice sledijo temu zanimanju, že prispevajo k ohranjanju njihove bralne zmožnosti. Težko pa si je zamisliti, kako naj bi jih pregovorile, da naj segajo po tako imenovani zahtevnejši literaturi, če bi jih taka besedila nato odvrnila od branja. Bolj zaskrbljujoče je vprašanje, zakaj tako majhen delež prebivalcev bere bolj kakovostno leposlovje, saj danes že poznamo npr. vrsto pomembnih pozitivnih osebnostnih učinkov leposlovnega branja, ki presegajo ohranjanje osnovne pismenosti.

Vprašanja o branju 'zahtevnejšega' kakovostnega leposlovja pa nas spodbujajo k še globljemu spraševanju o vlogi sodobne književne tvornosti, ali se je začela manjšati njena zmožnost za povezovanje osebnega in družbenega, ki bi nagovarjalo več bralcev, ali pa tudi

pri nas – kot je nekoč napovedal ameriški pisatelj Philip Roth – neposredna dejanskost že presega zmožnosti leposlovne pripovedi. Z neverjetno hitrostjo nam jo nazorno predstavljajo kar različna poročila. In ne nazadnje ostaja odprto vprašanje, ali bi na Slovenskem kupili in prebrali več knjig, če bi bile cenovno bolj dostopne. Obe študiji spodbujata spraševanje o predstavljenih problemih knjižne kulture, ki ga ne bi smeli nikoli povsem opustiti.

Meta Grosman

MOJA NAJLJUBŠA KNJIGA 2005

Moja najljubša knjiga, priznanje po izboru mladih bralcev, se podeljuje vsako leto od leta 1998, in sicer v dveh kategorijah: za najljubšo slovensko mladinsko knjigo in najljubšo v slovenščino prevedeno mladinsko knjigo. Plakete same se podelijo avtorjem in založnikom teh del na slovesnosti ob 2. aprilu, mednarodnem dnevu knjig za otroke. Podelitev poteka v Knjižnici Otona Župančiča, enoti Pionirska knjižnica, ki je tudi koordinatorica vseh dejavnosti v zvezi z nagrado.

Priznanje so osnovali Knjižnica Otona Župančiča, enota Pionirska knjižnica, Slovenska sekcija IBBY in Zveza bibliotekarskih društev Slovenije, da bi med mladimi bralci spodbujali branje in zanimanje za mladinsko književnost. Zato naj bi bilo glasovanje povezano z bibliopedagoškimi dejavnostmi oz. z najrazličnejšimi oblikami knjižne vzgoje mladih bralcev.

Glasujejo lahko vsi otroci, ki knjigo sami preberejo, pri čemer smejo glasovati za katero koli delo, ne glede na letnico njegove izdaje, glavna pozornost pa velja leposlovni knjigi. Knjiga, ki že peto leto dobi največ glasov mladih bralcev, prej-

me **zlato priznanje**, nato pa se jo po pravilniku o priznanju Moja najljubša knjiga izloči iz glasovanja v naslednjih letih.

Akcijo strokovno vodi odbor za priznanje Moja najljubša knjiga, ki ga sestavljajo predstavniki iz splošnih in šolskih knjižnic, častni člani pa so predsednik Zveze bibliotekarskih društev Slovenije, predsednik Slovenske sekcije IBBY in predstavnik mladih bralcev.

Letos je bilo priznanje Moja najljubša knjiga podeljeno že osmič. Glasovanje je potekalo v 38 slovenskih splošnih knjižnicah, ki so organizirale glasovanje v svojih enotah, in v sodelovanju s šolskimi knjižnicami na svojem področju. Potekalo je od začetka šolskega leta pa do 9. februarja letos; glasovalo je 16.965 mladih bralcev. Ugotavljamo, da je glasovanje za Mojo najljubšo knjigo v razmahu; tudi v letošnji akciji je v primerjavi z lansko poraslo tako število sodelujočih splošnih knjižnic kot število mladih bralcev, ki so glasovali.

Moja najljubša slovenska knjiga po izboru mladih bralcev za leto 2005 je **serija ANICA** Dese Muck z ilustracijami Ane Košir, ki izhaja pri založbi Mladinska knjiga. Zbirka Anica je letos že tretjič prejela največ glasov mladih bralcev. Pa tudi sicer so med najbolj priljubljenimi knjigami slovenskih avtorjev v primerjavi z uvrstitvami v zadnjih letih opazne zgolj manjše spremembe.

Moja najljubša prevedena knjiga po izboru mladih bralcev za leto 2005 pa je **HARRY POTTER** Joanne Rowling, ki v prevodu Jakoba J. Kende izhaja pri Epti, založbi najlepših slikanic. Knjige Harry Potter so letos že petič dobile največ glasov mladih bralcev, zato so prejele zlato priznanje (po pravilniku o priznanju Moja najljubša knjiga bodo v naslednjih letih iz glasovanja izločene).

Tilka Jamnik